

Opetushallitus
PL 380
00531 Helsinki

25/4.1/14
16.1.2015

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kirjallinen lausunto lukion opetussuunnitelman perusteiden päivittämisestä / yleinen osa

Kuulemistilaisuus 19.1.2015

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää opetushallitusta mahdollisuudesta lausua lukion opetussuunnitelman perusteiden päivittämisestä sekä kirjallisesta ja suullisesta kuulemisesta lukujen 1-4, 5.1-5.2 ja 6 osalta. Neuvottelukunta ottaa kantaa sukupuolten tasa-arvoon.

Opetussuunnitelma

Voimassaolevan tasa-arvolain 4 § velvoittaa viranomaiset edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tämä koskee myös lukioiden johtoa ja opettajia. Tasa-arvolaki edellyttää myös toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman laatimista lukioissa.

Tasa-arvolain mukaan tytöille ja pojille on järjestettävä samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Opetuksen ja oppiaineistojen on tuettava tasa-arvoa. Tämä merkitsee, että opetusta tai oppimateriaalia ei saa käyttää ennakkoluulojen tai kaavamaisten sukupuoliroolien ylläpitämiseen. Sen sijaan tulisi pyrkiä purkamaan ajattelutapoja, jotka ohjaavat valitsemaan ammatin sukupuolen mukaan.

Opetussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata sukupuolten tasa-arvon aktiivinen edistämismääräke sekä selkeästi määritellyjä keinoja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. TANE kiinnittää erityisesti huomiota sukupuolittuneisiin ainevalintoihin sekä oppiaineisiin, joissa sukupuolten väliset oppimistulokset eroavat huomattavasti toisistaan. On positiivista, että opetussuunnitelmassa tarjotaan mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin, mutta valinnaisuus ei saa johtaa sukupuolittuneisiin valintoihin ja siten segregaatian jyrkkemiseen. Kasvatuksen ja opetuksen lähtökohtana tulee olla naisten ja miesten moninaisten toimintatapojen, pyrkimysten ja tarpeiden yhtäläinen arvostaminen, mutta myös mahdollisuus toimia ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia.

Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

TANE esittää, että **lukiokoulutuksen tehtävissä** tulee mainita pyrkimys edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa ja työelämässä.

Arvoperustan määritelmää tulee avata siten, että tasa-arvon eri muodot tulevat näkyviin ja sukupuolten tasa-arvo tulee mainituksi yhtenä tasa-arvon muotona, koska tasa-arvo voi liittyä moniin yhteyksiin. Sukupuolten tasa-arvo on tuotava esiin arvoperustassa, jotta toiminnassa ja toimintakulttuurissa voidaan

Postiosoite
Käyntiosoite
Puhelin
Faksi

PL 33, 00023 Valtioneuvosto
Kirkkokatu 14, 00170 Helsinki
0295 16001 / vaihde
09 698 1169

Sähköpostiosoite
etunimi.sukunimi@stm.fi
www.tane.fi
www.facebook.com/tasaarvo

tulla tietoisiksi tiedostamattomista sukupuolten asemaan liittyvistä asenteista ja käytännöistä ja purkaa stereotyyppisiä asenteita, luoda toimintakulttuuria, tavoitteita ja sisältöjä, joilla voidaan edesauttaa koulutuksen ja työmarkkinoiden segregaaation purkamista.

Oppilaita tulee kannustaa heille sopiviin valintoihin sukupuolesta riippumatta. Sukupuolten tasa-arvoinen kannustaminen, sukupuolistereotyypioiden purkaminen ja sukupuolivaikutusten arviointi voivat vaikuttaa myönteisesti oppimistuloksiin, purkaa ainevalintojen sukupuolten mukaista jakautumista sekä vaikuttaa jatkossa ammattialojen ja työelämän segregatioon ja sen purkamiseen.

Opetuksen toteuttaminen

Oppimiskäsitykseen vaikuttaa suhtautuminen sukupuolten asemaan ja stereotyyppiset odotukset. Oppimistulosten arviointien perusteella asenteet ovat yhteydessä oppimistuloksiin ja osaamiskokemuksiin. Tutkimusten mukaan tyttöjen ja poikien käsitykset omasta osaamisestaan esimerkiksi matematiikassa eroavat toisistaan ja he tekevät erilaisia ainevalintoja. Tyttöjä ja poikia tulee kannustaa tasapuolisesti tekemään yksilöllisiä, itselleen sopivia valintoja sukupuolesta riippumatta. Opetuksen tulisikin vahvistaa eri sukupuolta olevien oppilaiden osaamiskokemusten tunnetta oppiaineissa siten, että osaamiskokemusten kautta muodostuvat asenteet ja osaaminen eivät eriytyisi sukupuolten mukaan.

Opiskeluympäristöä ja -menetelmiä kehittämällä luodaan näkyvyyttä ihmisten ja sukupuolen moninaisuuden arvostamiselle. TANE pitää erityisen tärkeänä sukupuolisensitiivisten opetussisältöjen ja -menetelmien lisäämistä. Sukupuolten välistä tasa-arvoa voidaan edistää myös oppiainekohtaisesti osaamiskokemuksiin vaikuttamalla esimerkiksi erilaisten oppimistapojen ja näkökulmien valinnalla.

Toimintakulttuurin kehittäminen sukupuolten tasa-arvoa edistäväksi edellyttää, että ainevalintojen sukupuolittunutta jakoa puretaan systemaattisesti ja jatkuvasti. Tasa-arvon edistäminen edellyttää sukupuolten tasa-arvon tiedostamista ja aktiivisia toimia sukupuolelle ei-typillisten valintojen tukemiseksi.

Toimintakulttuurin tulee sallia valintoja ja mahdollisuuksia sekä tukea oppilaiden arviointia, joka takaa tasa-arvoiset etenemis- ja jatko-opintomahdollisuudet kaikille sukupuolille tulevaisuudessa. Opettajien sukupuolitietoisella toiminnalla voidaan purkaa segregatiota. Toimintakulttuurin, arviointikriteereiden ja periaatteiden tulee vaatia tytöiltä ja pojilta samantasoista suoriutumista.

Useat lukiokoulutuksen ainevalinnat ovat edelleen sukupuolen mukaan jakautuneita, millä on vaikutus korkeakoulutuksen segregaaation sekä suomalaisen työelämän jakautumiseen nais- ja miesvaltaisiin aloihin. Huomiota tulee kiinnittää siihen, mitä oppimääriä tytöt ja pojat suorittavat tai mitä heitä kannustetaan suorittamaan.

Erilaisilla kehittämishankkeilla on tuotu muutoksia perinteiseen sukupuolten mukaiseen ainejakaumaan. Kehittämishankkeet eivät kuitenkaan ole riittäviä toimenpiteitä segregaaation purkamiseksi lukion ainevalinnoissa ja työelämään suuntauduttaessa.

Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

Ohjauksen järjestämisen yhteydessä opettajien ja etenkin opinto-ohjaajien sukupuolitietoinen toiminta on keskeinen edellytys segregaaation purkamiseksi.

TANE painottaa, että myös oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista on tehtävä sukupuolivaikutusten arviointi. Tyttöjen ja poikien oppimishäiriöt ja pahoinvointi voivat ilmetä eri tavoin. Pojat kärsivät tyttöjä useammin oppimishäiriöistä. Tyttöjen mielenterveyden häiriöt liittyvät masennukseen ja syömishäiriöihin. Poikien oireilu suuntautuu useammin ulospäin väkivaltana tai häiriökäyttäytymisenä. Lukioissa tulee turvata oppilaiden erityinen tuki maan laajuisesti.

TANE korostaa yhteydenpidon tärkeyttä huoltajien, koulujen, terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen välillä, jotta nuorten ongelmat havaitaan mahdollisimman ajoissa ja niitä voidaan hoitaa kokonaisvaltaisesti. Opiskelijahuollon yhteydessä on otettava huomioon seksuaalinen häirintä ja sen ehkäiseminen.

Kieli- ja kulttuuriryhmien osalta on huomioitava, että suomalainen tasa-arvolainsäädäntö velvoittaa virkamiestoimintaa Suomessa ja että toimintatapa voi poiketa muiden kulttuurien perinteistä. Eri kulttuureista tulevien tyttöjen ja poikien koulunkäynnin ja työelämään siirtymisen takaaminen tasa-arvoisesti on tärkeää.

Opettajilla ja lukiokoulutuksessa vallalla olevilla toimintatavoilla ja kasvatuksella on näin ollen mahdollisuus vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoa koskevien käsitysten muotoutumiseen. Tätä kautta voidaan tukea oppilaiden vaihtoehtoisia valintoja ja perustella niitä vanhemmille.

Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

Opetuksen yleisiin tavoitteisiin tulee kirjata sukupuolten tasa-arvoinen kohtelu, tasa-arvon edistäminen ja segregaaation purkamisen ainevalintoja ja ammattia suunniteltaessa sekä työ- ja elinkeinoelämää, yrittäjyyttä ja niihin liittyviä aiheita esiteltäessä.

Aih kokonaisuuksien yhteydessä ajankohtaisia arvokannanottoja tulee täsmentää. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen tulee näkyä velvollisuutena aihekokonaisuuksien kuvauksissa siten, että opetus edistää nuorten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintojaan vailla sukupuolistereotyyppisiä ennakkoodotuksia ja rajoituksia. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden osalta on kouluissa välitettävä kielteinen asenne väkivaltaa, naiseen kohdistuvaa, perheväkivaltaa ja seksuaalista häirintää kohtana. Kulttuuri-identiteetin sekä viestintä- ja mediaosaamisen yhteydessä on pyrittävä havaitsemaan stereotyyppisiä sukupuolirooleihin kohdistuvia asenteita ja purkamaan niitä. Myös kestävä kehitys edellyttää tasa-arvoisten mahdollisuuksien tarjoamista kaikille sukupuolille.

Opiskelijan oppimisen arviointi

Opiskelija-arvioinnin merkitys on tärkeää koko lukioajan. Arvioinnin tulee olla selkeästi kriteeriperustaista. Opiskelijan oppimistoiminnan motivoinnin kannalta on tärkeää, että opiskelijat ovat tietoisia arviointiperusteista ja saavat monipuolista jatkuvaa palautetta oppimisensa edistymisestä. Monipuolinen palaute oppimisen edistymisen heikkouksista ja vahvuuksista koetaan oikeudenmukaisena ja motivoivana. Kriteeriperustainen oppilasarviointi parantaa sukupuolten tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta.

Jukka Relander
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri